

KLIC TRIGLAVA

- VLADIKA ZA EMIGRACIJO?
- PATER TOMAŽIČ ODGOVARJA
- TABORJANI POZIVAJO NA SPRAVO
- AČIN : SIRC ali UREDNIK V ZAGATI
- JUGOSLOVANSKA GOSPODARSKA KRIZA

329

OKTOBER 1966

Gospodarska kriza v Jugoslaviji

LJUBO SIRC: INFLACIJA U S. F. R. JUGOSLAVIJI. (Izdanje Hrvatske grupe Saveza liberalnih izgnanika iz Jugoslavije, Liberalno demokratskog saveza Bošnjaka, Slovenske Pravde in Srpske zadruge "Oslobodjenje" u Vel. Britaniji; London 1993; strani 42.)

Sirčevo študijo je mogoče na kratko označiti kot analizo gospodarskih neuspehov, ki so povzročili tekočo "reformo" gospodarskega sistema Jugoslavije, začeto koncem julija 1965. Reforma sama je le ob koncu bežno omenjena, a ni analizirana ne v pogledu na svojo notranjo logiko ne v sosledju njene izvedbe. Ker pa se je medtem zanimanje osredotočilo na reformo, utegne Sirčeva študija utrpeti škodo zamujene aktualnosti. Poleg tega je pa v zadnjem letu bilo toliko domače "samokritike" ne le predreformnih napak in neuspehov, temveč tudi reformnih pomanjkljivosti in nedoslednosti, da informiranemu čitatelju Sirčeva brošura ne bo povedala dosti novega. To velja v gotovi meri celo za kritiko poljedeljskega sistema in politike, ki je gotovo najbolj ranljiva točka povojnega razvoja v Jugoslaviji.

Sirc samo v kratkem odstavku omenja, da je politična industrializacija nerazvitih predelov Jugoslavije šla na težak račun njenih bolj razvitih pokrajin, kar da je rodilo nerazporejenost. Čudi me, da Sirc, ki v študiji ponovno navaja članke V. Meierja v "Neue Zuercher Zeitung", v zvezi s to važno točko ne navaja najvažnejšega vira. Isti V. Meier je namreč objavil v knjigi, ki jo je izdal leta 1964 Massachusetts Institute of Technology (MIT), dolgo študijo v kateri je med drugim napisal tudi to: "... mirne duše je mogoče reči, da v vsej zgodovini povojne dobe ni nobenega primera... da bi en narod bil tako masovno eksploatiran in oropan sadov svojega dela kot so to bili Slovenci; celo kolonialna zgodovina nudi le malo tako flagrantnih primerov... Slovenci so verjetno edino evropsko ljudstvo, ki ne samo, da ni bilo deležno ameriške gospodarske pomoči, ampak je poleg tega bilo oropano svojih lastnih gospodarskih virov." (1)

Sirčeva diagnoza slabosti predreformnega gospodarstva Jugoslavije je v bistvu pravilna, lahko pa bi bila bolj sistematska in jasna. Danes ni več nobenega dvoma, da je sistem trpel (in še trpi) na pomanjkanju zanesljivega tržnega mehanizma ter na pretiranem razvojnem investiranju nizke učinkovitosti v samovoljnem političnem okviru. Nizka stopnja izkoriščanja industrijskih in poljedeljskih zmogljivosti, počasno izboljševanje življenske ravni, rastoča inflacija, nevzdržna zunanja zadolženost in neupravičljiva brezposelnost so bile občutne posledice takega "ekstenzivnega gospodarjenja" kot ta predreformni ne-sistem sedaj tam sistematsko označujejo.

Sirc je nejasen glede vprašanja vzročne vloge mezd v predreformni inflaciji. Res je, da je glavni vir inflacije bilo zgrešeno politično investiranje in njen končni vzrok skoraj brezmejno kreditiranje iz emisije. Toda del tega kreditiranja je pokrival sistematične izgube v mnogih podjetjih, k čemur so mezde, kot edina resnična pristojnost delovnega samoupravljanja, doprinesle svoj delež.

Sirčeva kritika jugoslovanske agrarne politike je vsekakor upravičena. Še sedaj, skoro leto dni po začetih reformi, nikakor ni jasno, da je režim pripravljen resnično reformirati kmetijski sistem, čeprav je v luči smotrov tekoče gospodarske reforme nadaljevanje masovnega uvažanja kmetijskih pridelkov popolnoma nesmiselno. Večja prožnost maksimalnega obsega družinskih kmetij, svobodno kmečko združništvo in stroga davčna enakopravnost bi brez dvoma mogle rešiti krizo jugoslovanskega kmetijstva, ki sta jo povzročili in jo podaljšujeta ideološka in zgodovinska averzija komunistov do kmetov. Dokler partija ne bo spremenila tega svojega anahronističnega stališča, je zaman pričakovati, da bi sedanja gospodarska reforma rodila trajne uspehe. Sicer se taki in podobni glasovi čujejo danes tudi v Jugoslaviji sami, toda ostaja odprto vprašanje, ali bo to stališče prevladalo v partiji, ki seveda še vedno krčevito ohranja svoj politični monopol.

To bežno oceno bi rad zaključil s preprosto politično pripombo. Ako je komunistični partiji na tem, da se zle posledice njene nasilne medvojne in povojne revolucije polagoma popravijo s premišljeno in urejeno evolucijo, bo Zveza komunistov morala priznati politično enakopravnost in vodstveno neodvisnost vsaj obstoječi Socialistični zvezi. Na ta način bi bil položen temelj učinkoviti demokratizaciji v teoretičnem okviru ustavne kontinuitete. Brez takega političnega minima pa bo (res) sistem ostal v bistvu samovoljen in zelo negotov. "Reforme" bodo sledile "reformam", a ker bo zaradi neodpravljenosti osnovne samovoljnosti resnični uspeh izostal, bo vsaka naslednja "reforma" manj prepričevalna in zato še manj uspešna. In kaj potem?

CIRIL ŽEBOT,

profesor ekonomije, Georgetown University, Washington, ZDA

(1) Meier, V.: YUGOSLAV COMMUNISM. V knjigi: COMMUNISM IN EUROPE, Vol. I., katero je uredil W. E. Griffith in izdal Massachusetts Institute of Technology Press, Cambridge, Mass., USA, 1964.

LONDON, 1. OKTOBRA 1966.

LETO XIX. ŠTEV. 329.

ŠKOF IN VLADIKA

Vprašanje, ki ga je postavil g. Pavle Rant v zvezi s slovenskim izseljenskim škofom, se nam zdi zelo pomembno. Statistični in zgodovinsko-organizacijski podatki, ki jih navaja, bi govorili z a njegov predlog. V načelu tudi ne moremo biti proti še enemu slovenskemu škofu: čim več bo Slovencev škofov, tem bolje.

Toda odgovor na to vprašanje ni tako enostaven. Če razširimo misel škofa-vladike, smo na nevarni poti, da funkcije ne pojmuje samo pastoralno ampak tudi že politično. Ni ga človeka in ni ustanove, ki bi mogla varno določiti mejo med enim in drugim. Razumemo, da prihaja krik po vladiki iz obupa, ker je zdonsko slovenstvo miselno tako razbito in ni politične osebnosti, ki bi zmogla rešiti ta gigantski problem. Dokler smo imeli Rožmana, smo imeli avtoriteto, ki smo jo vsaj v duhovnih vprašanjih vsi poslušali. Še več: zaradi izrednega položaja, v katerem smo se z njim nahajali med vojno in po njej, smo bili tu in tam na tem, da v njem gledamo ne samo nadpastirja ampak tudi tistega narodnega vodnika, ki je pred nami nosil prižgano bakljo, da si on tega izrednega položaja ni izkoriščal. Toda z njegovo smrtjo se je vse to spremenilo in danes ni osebe, ki bi si mogla bilo lastiti bilo pridobiti tako po dogodkih dano izrednost. Prav gotovo ni osebe, ki bi jo kot vladiko priznala ogromna večina laikov; in zelo verjetno ni osebe, ki bi jo prostovoljno priznala odnosno sprejela tudi vsa slovenska duhovščina izven domovine. Škof brez teh izpolnjenih pogojev ne bi imel avtoritete, ki bi jo hudo potreboval.

Kakor hitro pridemo do konkretnih imen, smo v težavnem položaju. Če bo na primer argentinski monsignor sprejemljiv za Slovence v Južni Ameriki, prav gotovo ne bo sprejemljiv za Slovence-sezonce v Nemčiji, če upoštevamo zgolj dve skrajnosti. In če bo za sezonce sprejemljiv rimski monsignor, ta prav gotovo ne bo sprejemljiv za argentinske Slovence. Po kakšnih vidikih naj bi bil dalje tak škof postavljen: po antikomunističnih ali po koeksistenčnih? (Naj nam bo oprosteno, če zahajamo v tako banalnost, toda kot stvari stoje, bi do tega prišlo.) Če po prvih, potem argumentacija za obrambo vsega zdonskega slovenstva šepa, če pa po drugih, potem pa je potreba po lastnem zdonskem škofu še manjša. Tudi je z razvojem tako daleč, da bo vsakršen sum, da so za imenovanjem škofa kakšni politični motivi, dosegel prav obratno. Končno ne more noben Vatikan ali zdonski škof prisiliti Slovence napr. z ameriškim, britanskim ali argentinskim državljanstvom, ki se je vključil v krajevno župnijo, da bi sledil zdonskemu škofu. In pri tem nima nihče take predprave, da bi zato takemu Slovincu smel oporekati slovensko zavest.

Če bi končno Vatikan reševal to vprašanje, je gotovo, da ga ne bo rešil, ne da prej povpraša o tem slovenske škofove v domovini. Ne dvomimo, da bodo ti v težavnem položaju, kakor bi se že odločili. Tudi oni so naši škofove in moralno smo dolžni, upoštevati in razumeti njihov položaj. Mnenja smo, da oni ne potrebujejo naših lekcij in kritik vse dotlej, dokler ne bodo zarajili poslanstva, ki so ga prejeli s svojim posvečenjem. Noro bi bilo z naše strani pričakovati od njih, da bodo stopali na prižnice in oznanjali križarske vojne proti komunistom.

Časi so se spremenili in vlogo, ki jo je nekoč v slovenski javnosti opravljal kaplan, župnik ali škof, naj bi prevzeli laiki. Tudi zdonsko slovenstvo ne bi smelo biti v tem izjema.

Vse bolj se nam dozdeva, da ob popolnem političnem fiasku zdonskega slovenstva nekateri iz obupa hlastajo po edini rešilni bilki, ki se jim zdi dosegljiva: po slovenskem zdonskem škofu-vladiki. Če naj bi bil ta nadomestek za odsotnost političnega vodstva, potem bo njegovo poslanstvo obsojeno v naprej na neuspeh in vera utegne imeti zaradi tega več škode kot pa koristi. Če pa je izseljenski škof zares potreben, da bi povezal delovanje izseljenskih duhovnikov-pastirjev, potem pa je treba obravnavati celotno vprašanje izključno s pastoralnega vidika. V takem primeru pa eksponenti ene ali druge struje med zdonsko duhovščino prav gotovo ne prihajajo v poštev, ker smo potem na tem, da zaidemo v neko vrsto slovenske dionizijeveščine.

UREDNIŠTVO

TABORSKA RESOLUCIJA

Od političnega sodelavca

Na desetem rednem občnem zboru Zveze društev slovenskih protikomunističnih borcev 'Tabor', ki se je vršil 3. septembra letos v Torontu v Kanadi, so delegati krajevnih včlanjenih društev razpravljali tudi o domovini in o razmerah v emigraciji, pa so prišli do naslednjih zaključkov, ki so jih izrazili v sprejeti resoluciji, ki se glasi:

"Prizadevanje po čim večji osebni svobodi in demokratičnih pravicah, je v domovini zajelo tak obseg, da predstavlja resen problem za današnji režim.

To prizadevanje, ako naj nekoč doseže svoj namen, zasluži vso podporo svobodnega sveta, zlasti pa še seveda podporo zdamskih Slovencev, kjerkoli žive v svetu in kakršnegakoli političnega prepričanja so.

Zato naprošamo predstavnike slovenskih zdamskih političnih organizacij, predstavnike prosvetnih in kulturnih društev in drugih ustanov, da podvzamejo potrebne korake za sklicanje vsenarodnega slovenskega zborovanja katerega namen bi bil:

- ublažitev razlik med posameznimi skupinami v zdamstvu,
- izdelava načrta za koordinacijo dela zdamskih skupin,
- formulacija slovenske zdamske deklaracije z ozirom na stanje v domovini
- skrb za publiciteto te deklaracije v domačem in tujem tisku.

ZDSPB 'Tabor' bo po svojih najboljših močeh sodelovala na tem, da se gornja resolucija čimprej uresniči."

Kakor razumem gornjo resolucijo, Zveza 'Tabor' ne sklicuje ničesar ampak poziva v poštrev prihajajoče in daje vso moralno podporo taki akciji. Ta njen korak se torej zdi značilen, ne samo, ker je to brez dvoma naša najmočnejša zdamska organizacija in je torej njena moralno-stvarna podpora za vsako akcijo važna, ampak ker se je Zveza 'Tabor' na ta način jasno otresla vsakega prizvoka političnosti ali celo strankarstva, ki so ga na njenem pragu tako radi puščali njeni kritiki.

Resolucija, kar se konkretne strani akcije tiče, kaže tudi na realizem: brez nekega osnovnega sporazuma med zdamskimi političnimi skupinami, ki jih ima v prvi vrsti v mislih (poleg kulturno-prosvetnih organizacij, ki šele pozneje prihajajo v poštev), je vsak politični korak nemogoč. 'Klic Triglava' je v minuli številki pisal o tem problemu in postavil svoj predlog. Gornja resolucija se sicer v bistvu zdi nasprotna 'Klicovemu' predlogu in bolj na liniji Zupanovega predloga, vendar pa tudi ta zadeva v osnovni praktični problem: brez sporazuma - kakršnegakoli že - med osnovnimi petimi političnimi skupinami v emigraciji ne more biti vseslovenskega zdamskega nastopa.

V LUČI ZGODOVINE

Ni dvoma, da Mihajlov ne koraka s časom ampak pred njim. To je seveda nujnost, ker brez takih predkorakov ne bi bilo sprememb in s tem napredka v človeški družbi, ne bi bilo zgodovine. Kot pobornika človeških pravic sta si Mihajlov in Djilas zagotovila mesto v zgodovini, dočim za današnje oblastnike v Jugoslaviji še vedno ni gotovo, če jih zgodovina ne bo označila kot predstavnike reakcionarne sistema, ki so se za vsako ceno oklepali položajev in oblasti.

MOJ ODGOVOR

(V septembrskem 'Klicu Triglava' smo objavili poročilo našega posebnega dopisnika o sporu, ki je nastal med č.g. patrom Ivanom Tomažičem, ki je zgradil novi visokošolski dom 'Korotan', in "Klubom slovenskih študentov" z Dunaja. Ker je naš običaj, da skušamo vedno čuti obe plati zvona, smo povabili č. patra, naj pove svojo verzijo dogodkov, ki jo danes objavljamo. Uredništvo.)

Nič čudnega! Človeka, ki pljuva v roko, ki ga obdaruje, najdeš povsod na svetu. Zakaj naj bi bili Slovenci v tem izjema?

Klub slovenskih študentov na Dunaju ni bil nikoli zmožen, da si nekje pridobi luknjo, kjer bi lahko rekel: Tu smo doma. Zadnje zatočišče (ne najem!) je našel pred leti v neki kleti, katero je imel takrat v najemu gradiščanski "Hrvatski akademski klub". Potem je prišel nekdo, ki si je zamislil dom za slovenske študente, ga uresničil in sprejel vanj tudi KSŠ. Vendar "svetloba te luči je bila zanj premočna" - tako ugotavlja sam anonimni pisec - in ga je oslepila s požrešnostjo po nadvladi v domu. Ni res, da je klub poklical svoje člane v dom, saj je bil moj načrt predvsem za študente in sem šele posredno sprejel tudi Klub. Ni res, da so oni imenovali ta dom "Korotan". Tudi ime sam sam izbral. Čeprav piše g. Bister v Zborniku po svoji stari navadi: "Mi smo..."

Da bi v svoji ljubezni do naroda napravil še nekaj več za koroške Slovence, sem izdelal načrt za novi dom in ga s težkimi žrtvami in s trdno voljo tudi uresničil. Pri vsem tem ni imel Klub nobenega opravljanja. Da "je klub posvetil tej ideji vso svojo pozornost in se od vsega začetka organično vključil v akcijo za graditev doma", je smešna trditev. Res je prav nasprotno - in zdaj strmite vsi ljudje! - Klub je odklonil svoje sodelovanje za graditev doma. Že ob začetku svojih prizadevanj sem povabil klub, da bi sodeloval pri akciji za dom. Takratni predsednik kluba pa je na nekem sestanku izjavil dobesedno: "Klub ne more sodelovati pri akciji za dom, ker je to katoliška ustanova, klub pa je nevtralen. Ni ma pa nič proti, da njegovi člani kot posamezniki sodelujejo". Res se jih je kakih pet odzvalo mojemu vabilu; z njimi in z večjim številom članov "Koroške dijaške zveze" sem organiziral prvo nabiralno akcijo na Koroškem. Tudi ni res, da je klub sodeloval s članki v slovenskih listih. S težavo sem našel med stanovalci doma tri študente (ne pa klub!), ki so mi v teku štirih let napisali vsak po en članek!

Ni res, da sem se zavedal, "da je klub edino izhodišče za vso akcijo za Korotan", "da so klubski idejni temelji postali osnovna idejna podlaga vseh prizadevanj za Korotan" itd. Ali se ne pritožuje sam pisec, da sem klubsko idejnost označil kot "brezidejnost" in "breznačajnost"? Ali ni bil klub enkrat črn, potem rdeč, nazadnje pa siv? In tako idejnost naj bi vzel za podlago Doma!?...

Ni res, "da so se le po skupnem prizadevanju zbrala in zagotovila finančna sredstva za zidanje novega doma". Ali ne pravi sam pisec v naslednjem stavku, da sem od jeseni 1962 naprej (torej že od začetka!) "nadaljeval začeto delo na lastno roko"? Res pa je, da je klub od vsega začetka odklonil sodelovanje in da tega svojega stališča do danes ni spremenil, razen da je meni delal težave, netil prepire in histerično stremel po nadvladi v domu.

Naslednji stavki anonimnega pisca so potvarjanje dejstev in blatenje človeka, katerega bi radi odstranili, zdaj ko vidijo v središču Dunaja mogočni še stropni "Korotan". Anonimnemu piscu ali pravzaprav anonimnemu kolektivu iz vrst kluba in tistih, ki mešajo v ozadju njihov kvas, dajem vso pravico, da me opravljajo po časopisih, potem ko bodo tudi oni zgradili Slovencem tak dom, kakor sem jim ga jaz. Kar na delo, gospodje, potreba na Koroškem je še velika.

Kljub temu pa bom odgovoril na najhujše obtožbe, da si vse enako smešne. Izdajanje lista "Information" je bila moja zamisel in brez te moje pobude ne bi nikoli prišlo do njega. Še vedno menim, da je mogoče sodelovati s klubom,

sem predlagal skupno izdajanje. Ko sem prišel na domenjeni sestanek, so mi hitro zabrusili: "Sami bomo!" Le naj, sem si mislil. Toda poiščejo naj si drugi naslov. V kolikor pa hočejo izdajati list pod naslovom doma, morajo predložiti spise vodstvu doma. Pri listu gre namreč za delikatne zadeve, ki presegajo diletantstvo in bi lahko kompromitirale dom. List hira in bo izhiral.

"Slovensko akademsko društvo Korotan" nima nobenega člana, ker ni bilo nikoli ustanovljeno. Bil je le načrt, katerega nisem niti poskusil uresničiti.

Ali misli anonimni pisec, da moram tudi najbolj navredne trpeti v domu samo zato, ker so člani kluba? Ali mu je žal, da o sprejemu in izključitvi iz doma odloča vodstvo Doma in ne klub?

Centralne organizacije koroških Slovencev so priča, koliko sem se že prizadeval, da bi podprl njihov boj za narodne pravice. Tako se je tudi enkrat zgodilo, da je 'Bilanz' (glasilo avstrijskih visokošolcev) objavilo zelo strupeni članek proti koroškim Slovencem. Korenjaki iz vrst kluba se niso zganili. Zato sem šel sam na uredništvo, protestiral proti članku in dosegel, da bi 'Bilanz' objavila naš članek-odgovor. Led je bil prebit, čast pa sem hotel dati Klubu. Zato sem tudi povedal na uredništvu, naj se zmenijo s KSŠ za objavo članka. Klub je res poslal tja svoje zastopnike. Ti pa so zadevo popolnoma zmešali in do objave dogovorjenega članka ni prišlo. No, glejte: zdaj pa mene obtožujejo, da si prilasčam zastopstvo študentov...

VZROK IN ZAČETEK SPORA

In še, da sem se vmešaval v klubsko korespondenco. Kdo pa ne bi "protestiral proti klubovemu pismu", ki je bilo prebrano na javnem sestanku(!) in je odvezemalo "Koroški dijaški zvezi" pravico, da bi se smela organizirati na Dunaju, zato, ker temelji njeno delovanje na "krščanskih načelih"? Tu je namreč začetek in vzrok podivjanja kluba. Ni mogel trpeti, da bi bila poleg njega še neka študentska organizacija, in še taka, ki nosi v svojih pravilih besedo "krščanski". Ker se nisem mogel strinjati s tako nestrpnostjo in nedemokracičnostjo, so se tudi klubski odnosi z menoj vedno slabšali.

Kljub temu sem bil doslej pripravljen, sprejeti tudi klub v novi dom, toda pod pogojem, da klub pristane na "Pravila za društva, ki hočejo imeti svoj sedež v visokošolskem domu Korotan", kakor je nanja pristala "Koroška dijaška zveza". Klub je to odklonil. Kako naj bi se klub ponižal na stopnjo drugih organizacij? Kaj še! Take organizacije, kakor je KSŠ, ni na celem svetu. Zato se tudi huđuje anonimni pisec, "da poskuša p. Tomažič degradirati Klub slovenskih študentov na stopnjo navadnega društva". Kako naj bi se torej klub podvrgel kakim pravilom? Klub je hotel sam dominirati, sam figurirati (seveda na stroške drugih!). Cel članek anonimnega pisca je zgrajen na tej zahtevi po "samoupravi", kar pomeni nadvlado kluba. Da je to - ne pa narodni interesi - zadnji cilj klubske gonje proti meni, dokazujejo vsi stavki anonimnega članka in še posebno tolikokratna uporaba besede "samouprava" - beri: nadvlada, in končno odkrita beseda, naj mene vržejo iz doma, katerega sem sam s krvavečimi rokami zgradil, "Klubu pa mora biti zagotovljen sedež v domu". Ker se jim preje ta igra ni posrečila, me zdaj napadajo po časopisih, da bi me s pomočjo slovenske javnosti likvidirali kot zmučenega osla, ki je opravil svoje delo. V svoji zaslepljenosti pa ne vidijo, da tolčejo z glavo ob kraški kamen.

"Naravnost ironično zveni" nevolja proti 5. točki hišnega reda, ki določa, da se ne sme nihče muditi v sobi kakega drugega dalj časa kot deset minut, ker je pač za dalj še pogovore v Domu nad deset čitalnic in dvoran. Seveda, nekateri bi radi pili in tarokirali v sobah...

Zagovarjal se bom še o "edinstvenem primeru v Avstriji, da je telefonska številka pod imenom 'Tomažič Ivan'". Taki so pač predpisi v Avstriji. Da bi poleg prijavljenca lahko dal v telefonsko knjigo tudi ime doma, ki ni pravna oseba in zato ne more biti prijavljenec, bi moral plačati 60 šilingov na leto. Ker pa moram silno gledati, kako in kje bi lahko kaj prihranil, tega dodatnega vpisa v

telefonski imenik doslej nisem naročil. Za vpis v prihodnji knjigi pa bo gotovo pomagal klub s svojim prvim prispevkom za dom... Poleg tega sem telefonsko številko sam naročil in sam plačeval. Okoristili so se pa z njo študentje in še posebno klub. O hvaležnosti naj zdaj sodijo bravci teh vrst sami.

Kar zadeva "rektorjevo cenzuro", anonimni pisec ponovno obrača dejstva in besede.

Ni res, da "rektor doma cenzurira predavatelje na klubskih sestankih". Res je, da morajo biti predavatelji za javne in splošne sestanke v domu sporazumno določeni z rektorjem doma, medtem ko se rektor ne vtika v sestanke, ki so izključno za člane društva.

Ni res, da rektor doma cenzurira klubske publikacije. Res je, da mora imeti vsaka publikacija, ki nosi naslov doma, rektorjevo dovoljenje.

Ni res, da rektor doma nadzoruje klubsko zunanjo dejavnost. Res pa je, da mora društvo v zadevah, ki se na kak način nanašajo na dom, delovati sporazumno z vodstvom doma.

Ni res, da zahteva rektor doma lastništvo klubske knjižnice. Res je, da bo javna knjižnica v domu last Doma. Klub naj dela s svojo knjižnico kar hoče. Saj jo bo raje sežgal, kot pa da bi jo dal Domu.

Kdor je v posesti 'Pravil za društva, ki hočejo imeti svoj sedež v domu', naj primerja in se prepriča, ali je tako ali ne.

Anonimni pisec vprašuje, "kakšen je bil pravzaprav končni cilj in namen p. Tomažiča pri ustanavljanju novega slovenskega doma Korotan". Kakšen cilj? Prav gotovo ne, da bi se klub šopiril v lepi palači. Anonimni pisec naj le odpre oči in prebere uvodne besede k "Pravilom za društva, ki hočejo imeti svoj sedež v domu" in bo videl točno izpovedane moje cilje in namene. Videl bo, da je dom ustanovljen za slovenske študente, ne pa za kak klub z dvomljivimi cilji. Študentje, ki bodo stanovali v domu, si bodo sami izvolili v primernem času svojo zastopstvo brez potrebe kluba.

Dejansko niti ne vem, zakaj se klub toliko poteguje, da bi izsilil svoj sedež v novem domu. Ko sem enkrat pred leti vprašal, ako hoče klub imeti svoj sedež v domu, je takratni klubski predsednik ošabno izjavil: "Ne. Klub ima svoj sedež le na Dunaju. Prostore pa bo sprejel tam, kjer mu jih bodo dali bolj ugodno, na primer v Knafljevi ustanovi". Enako mi je popolnoma neznan, odkod si klub na enkrat lasti pravico odločanja o zadevah doma, po kakšnem zakonu zahteva "samoupravo" (beri: nadvlado) in kaj ga briga imenovanje rektorja doma.

Anonimni pisec, ki se toliko sklicuje na avstrijsko prakso, bi moral vedeti, da v celi Avstriji ni visokošolskega doma, ki bi pustil kako organizacijo (razen kadar je organizacija sama lastnik doma), da bi delala v domu, kar bi hotela. Le "Korotan" naj bi postal suženj kluba...

Z ljubeznijo in požrtvovalnostjo sem skrbel doslej za slovenske študente na Dunaju in bom še naprej. V novi dom se je doslej že prijavilo 39 izmed slovenske študirajoče mladine in jih bo še več. Spoznali bodo, da imajo v domu skrbnega, dobrega in tudi širokogrudnega očeta, ki bo za vse enako skrbel ne glede na osebno prepričanje ali strankarsko pripadnost, ki pa ne bo pustil, da bi naša študentska mladina postala žrtev zmotnih ciljev in medsebojnih preprirov.

Anonimni pisec se silno moti, ko piše, da so koristi narodne manjšine v nevarnosti, ako ne ugodim pohlepnosti kluba po nadvladi v domu. Anonimni pisec se silno moti, ko istoveti par vročih klubskih glav s koroško manjšino. Narodni manjšini škodujejo le tisti zaslepljenci, katerih zadnji cilj je lastni napuh in hegemonija lastne organizacije, ki ne poznajo ne strpnosti ne demokratičnega duha ne hvaležnosti do svojih dobrotnikov. Le čuda, da se tudi med starejšimi najde kdo - kakor zagotavlja anonimni pisec - ki takim razdiralnim elementom daje potuho, namesto da bi jim pokazal pot pameti in razsodnosti.

Žal, da moram take reči povedati v javnosti. Ponovni napadi v časopisih pa so me do tega prisilili, da ne bi imela slovenska javnost napačnega mnenja o tej zgodovinski ustanovi "Korotan".

SLOVENSKI ŠKOF V TUJINI

(V letošnjem 'Zborniku Svobodne Slovenije' je g. Pavle Rant postavil vprašanje cerkvene hierarhije zdomskega slovenstva in se zavzel za postavitev lastnega škofa. Isto je zagovarjal tudi 'Vestnik' bivših borcev. Povabili smo g. P. Ranta, da pojasni in obrazloži svoje stališče. Svoje mnenje podajamo v enem od današnjih uvodnikov, katerega, upamo, bo ponatisnil tudi 'Vestnik', ko nas je brez naše vednosti prehitel in natisnil od nas zaproseni članek g. Ranta Uredništvo)

V Zborniku Svobodne Slovenije 1966 sem zapisal: "Z vso resnostjo moramo izvesti s pristankom merodajnih lastno cerkveno upravo, zavedajoč se, da je Cerkev združenje svobodnih ljudi." Uredništvo 'Vestnika' pa je v januarsko-februarski številki 1966 objavilo članek "Za jasnost pojmov in načel", v katerem tudi stoji: "Naša pot v katoliški Cerkvi je jasna: Cerkev je združenje svobodnih ljudi in kot taki smemo imeti svojega škofa Slovenca, ki bo ordinarij za vso Slovenijo brez meja. In naj bodo v domovini prepričani, da bomo tako več storili tudi za domovino, kakor pa v obliki, ki nam jo nudijo... Zdržali smo dvajset let na svoje, in nas ni sram, zdržali bomo še naprej, čeprav vemo, da v temnih sencah vse sive eminence grade samo na upanju: saj nimajo več Rožmana! A imeli ga bomo: novega, zrelega, doslednega, Slovenca z dušo in srcem, svobodnega."

V istem Zborniku navaja Marko Kremžar, da je stalen odstotek slovenske krvi v zdomstvu 15% (stran 277), da je že leta 1910 bilo 320.000 Slovencev po svetu in da jih je danes, kakor računajo v Ljubljani, okrog 400.000. - Skratka, slovensko zdomstvo je v slovenskem narodnem telesu tako močna postavka, da preko nje ne moremo iti, še manj jo tajiti, grešili pa bi, ako ne bi kot Slovenci vsega podvzeli, da temu zdomskemu slovenstvu omogočimo samostojno izživljanje pod enotnim vodstvom, misleč vedno na domovino, tako ali tako.

Zdi se mi, da pozabljamo, kaj smo v zdomstvu našli, ko smo 1945 prestopili meje. Kasneje šele smo ugotovili, koliko je osrednja domovinska oblast zanemarila med obema vojnama, koliko ni bilo storjenega v času, ko so naši ljudje odhajali z doma z avstrijskim potnim listom. Ostalo je dejstvo garanja nekaterih posameznikov. Danes se upravičeno čudimo delu, ki so ga opravili slovenski frančiškani, še posebej p. Kazimir Zakrajšek, p. Hugo Bren, p. Odilo, p. Ambrožič - ki mimogrede povedano spet orhe ledino po Avstraliji, - koliko neizmerne ga dela je zakopanega v Hladniku, Zupančiču, Grimsu in drugih, da vsaj nekatere naštejemo. In edino, kar smo 1945 našli, je bilo delo nekaterih posameznikov. -- In na koga se je mogla opreti naša medvojna ekipa v Londonu ali USA? - Spet samo na posameznike odn. drobne kroge, ki so jih ti posamezniki znali vzgojiti. Nikjer pa ni bilo povezanosti, nikjer osrednjih navodil in vse je teklo tako, kakor vse zadnje stoletje in še kaj prej med slovenskim narodom: večinoma so garali kaplani, ki so bili poleg župnika na fari vse. Ne zanikam dela vseh drugih, a poudarjam: za večino naroda, kakršen je naš bil v preteklih desetletjih, je bilo kaplanovo delovanje najbolj merodajno.

Nujnost cerkvene uprave v izseljenstvu (ali zdomstvu, kakor pravimo sedaj) je torej stara stvar. Sedaj je le bolj aktualna. Ne samo zato, ker je domovina trenutno pod komunistično oblastjo in so tamošnji škofje dolžni biti pokorni državljanji. To so problemi prehodnega značaja, ki sicer še bolj silijo k rešitvi zdomske hierarhije, niso pa glavni. Bistvo namreč obstoja v goli potrebi pove-

zave vsega zdomstva v enem samem telesu z glavo na pravem mestu.

Zakaj namreč?

Če se omejim samo na drobno pastoralno misel - ki jo bodo bralci 'Klica Triglava' v USA ali v Kanadi brez dvoma lahko razširili - bom zapisal, da se je ogromno narodne krvi izgubilo v vseh vselitvenih državah prav zato, ker se je za posameznike, družine, premalo moglo brigati samo nekaj posameznikov. Zakaj je tolikšen odstotek slovenskega življa v USA na primer - navajam po pismih - ali tudi v Argentini zašel v nek plehek socializem, ki se je izziviljal v protifarški gonji, ni pa ohranjal narodnega bistva? Zato, ker je bilo premalo sil na razpolago za uspešen boj v drugi smeri. Zakaj smo na emigracijo bili navezani samo po dobri volji posameznikov, recimo Hladnika, Gabrovška in drugih, ne pa nekega skupnega telesa? - Ker ga pač imeli nismo! In koliko očitkov je zaradi tega moral slišati že pokojni škof Jeglič! Zato je bil Rožmanov obisk v Ameriki okrog leta 1935 pravo razodetje, kajti šele tedaj je naše osrednje cerkveno vodstvo ugotovilo neizogibno potrebo resne organizacije zdomstva. A čas in vojna sta vse prehitela. Zdaj zamujeno popravljamo. In to s pomočjo Vatikana samega, čudno kajne? - Brez dvoma je bil Pij XII silno moder, ko je v encikliki Exul familiae določil temeljne postavke delovanja Cerkve v narodnostnih skupinah po raznih državah. V našem slovenskem primeru je zato z vso polno mero odobrenosti našel podporo na vseh koncih: zato je danes pojem cerkvenih direktorjev slovenskega dušnega pastirstva v katerikoli državi trdna postavka pri ohranjanju narodnih načel. Je že tako, da smo Slovenci lahko vseh mogočih političnih prepričanj, a na dnu srca nam bo ostala moč tisočletnega krščanstva med nami. In ne da bi se spuščal v podrobnosti, koliko vera lahko pomaga pri ohranjanju narodnosti - o čemer je bilo že nešteto besed napisanih - bom dejal samo to, da nam dnevni primeri potrjujejo: oddalji se od slovenske cerkvene skupnosti, pa boš kmalu tudi na naš narod pozabil. (Morda tega v evropskih državah ni tako čutiti, a Amerika je sleherni dan potrdilo.)

V DOMOVINI SVOBODE VERE NI!

Direktorje dušnega pastirstva, hvala Bogu, imamo po vati k a n s k i zaslugi. So to duhovniki v svobodnem svetu, kjer živi svobodni del slovenskega naroda, kar je ravno v nasprotju s stanjem doma. Cerkev pa je združenje svobodnih ljudi, tega ne smemo pozabiti. Če torej njeno vodstvo sklepa dogovore s predstavniki režimov, kjer ni svobode ne za državljane ne za Cerkev, je to zgolj zato, da reši, kar se rešiti da, pomaga, kolikor je pomagati mogoče. In nič več. Ti sporazumi niso nikako priznanje režimov, še manj ideologije, še manj morejo zato tamošnjim ordinarijem dati kaj več svobode. (Morda, da ne bom preozek: za tiskanje tisoč podobic, ki jih potem zaplenijo, za povečano naklado pa ni papirja, za Koledar Mohorjeve družbe s Titovo sliko, ki je potem v izvodih za zdomstvo ni.) Torej, svobode med ordinariji onstran železne zaves ni. In ker je ni, mora marsikatero cerkveno dejavnost nadomestiti tisti del naroda, ki je svoboden. Ne gre tukaj naštevati, kaj so storili v tem pogledu Ukrajinci, Litvanci, Madžari, Poljaki in drugi. Ostanimo pri slovenskem vprašanju.

Odkar je Rožman odšel po zasluženo plačilo, je naše cerkveno vodstvo ostalo brez vrhovnega vodstva. Slovenska tradicija pa je, da v naših škofih gledamo ne samo cerkvenega kneza, ampak vladiko. Da, to nam danes v emigraciji manj ka: vladika slovenske cerkve svobodnih vernikov! In če že sam ustroj papeške

enciklike navaja v to smer, zakaj se je Slovenci ne bi oprijeli, ko smo vendar vse enciklike do kraja izvedli! Nemogoče si je namreč misliti, da bi cerkveno delovanje v Angliji na primer bilo enako onemu v Argentini, a osnovne postavke, navodila, hotenja so lahko in celo morajo biti ista. Še posebej, ako hočemo ohraniti slovensko kri vsaj za eno generacijo, ki bo potem nekega dne lahko našla stično točko z že delno osvobojenimi razmerami v domovini. Danes biti brez glave se pa pravi: dati proste roke in prosto pot vsemu žongliranju s koeksistenco, vsemu izsiljevanju posameznikov, vsej prepovedi udejstvovanja na cerkvenem področju med tistimi, ki domovino sedaj zapuščajo za stalno ali prihajajo na sezonsko delo. Če naj bo moč zdomstva kje poudarjena, bi morala biti ravno v tem krogu: med mladino, ki ne pozna Boga, ki je verouka učili niso, ki ne pozna druge slovenske zgodovine kakor pohode brigad. Upravno govoreč, ne moremo zahtevati od Vatikana, da se bo trudil z vsakim direktorjem govoriti po svoje preko nadrejenih tujih ordinarijev. Cerkevna hierarhija pozna namreč papeža, škofe in župnike. Vse, kar je vmes, so službeni ali častni naslovi.

In pod temi častnimi naslovi se v sedanjih trenutkih skrivajo včasih tudi ljudje, ki odpiranje oken Janeza XXIII napačno razumejo. Celo tako napačno, da se gredo koeksistence. Ta pa je za zdomsko skupnost poguba, ker nam bo prinesla samo omrtvičenje, počasno, a vztrajno, dokler ne bomo podlegli, če...

Zato današnja zasedba domovinske oblasti še bolj sili k hitri ureditvi cerkvene hierarhije v zdomstvu, ako nočemo zgubiti vsega, kar smo v dvajsetih letih postavili.

Vsaj za morda edino rešilno bilko primimo: oklenimo se pojma slovenskega vladike - škofa, ki bo v najtežjih trenutkih mogel držati narod v zdomstvu skupaj. Obupal bi nad bodočnostjo zdomstva, ako ne bi mogel zapisati, da trdno verujem v združevalno moč svobodne slovenske Cerkve s svojim vladiko na čelu, moč, ki bo lahko segala preko meja zaslužnjene domovine.

PRED ZAKLJUČKOM LISTA

Od clevelandskega dopisnika: Obisk ljubljanskega nadškofa g. dr. Pogačnika je minil brez presenečenj in je napravil na splošno dober vtis. Opaziti pa je bilo, da npr. dr. Kreka ni bilo niti k nadškofovi maši niti ne k "programu". Kdor je pričakoval, da bo mogel nadškofa v kaki zadevi prijeti za besedo, je moral biti razočaran. Prevzvišeni se je rimskega Slovenika dotaknil le mimogrede: dejal je, da ga oni ne morejo plačati, tudi če bi imeli denar, ker ga pač ne smejo poslati ven. A denarja nimajo. Tako pada breme na Slovence, ki so izven domovine. - Prevzvišeni naj bi pred odhodom obiskal še Washington.

Od tržaškega dopisnika: SDZ bo imela občni zbor 2. oktobra. Odnosi z goriško SDZ so se v glavnem, ob splošnem zadovoljstvu, normalizirali.

Vest iz domovine: Vse kaže, da bodo s koncem leta v Sloveniji namešteni samo še slovenski častniki, ostali naj bi bili vrnjeni v rodne kraje.

G.urednik! Mladost je krasna stvar. Na moja deška leta in na Čika-Jova Zmaja in eno od njegovih pesmic za otroke v osnovnih šolah me je tako živo spomnil g.Ljubo Sirc (KT 322). Posebno razposajene, a obremenjene z mlunch hausentvom, so tiste njegove misli o 22 ali 23-letnem mladeniču, ki se je "odločil pobegniti v Švico, da povem zunaj, kaj se dogaja doma, ter sporočim, če le mogoče, nazaj v Ljubljano, kakšno gledanje prevladuje zunaj." Kdor more verjeti, naj tudi verjame, da je bil g.Engel, nazvan Anič, takrat "Mihailovičev zastopnik v Švici", a ne plačan dolgoletni poklicni angleški agent. Kar je dovoljeno smrkvavcu, ni dovoljeno zrelemu človeku, trdi Čika-Jova Zmaj. Prepričan sem, da je titularni intelektualac brez moralnega in fizičnega poguma eden od glavnih virov današnjega zla. Postopa slabše od (psovka). Na žalost so take intelektualne (psovka) tudi med begunci iz Jugoslavije. Intelektualna nepismenost, etična gluhoti in moralno slepilo ponižuje take osebe daleč pod raven poklicne (psovka). Celotno najnavadnejša (psovka) ve, da ni nič bolj obžalovanja vrednega kot sramotenje borcev, ki so padli na bojnem polju.

Na žalost je g.Sirc dokazal, da se mu ni težko spustiti - kadar gre za padle borce Ravne gore - na stopnjo nižjo od (psovka), na tako nizko stopnjo, da se samo strmoglavljen intelektualni (psovka) lahko poniža nanjo. Morda bi psihiatri tolmačili to kot rezultat podzvestnega občutka krivde zaradi bega z bojnega polja med vojno? Ni dvoma, da je g.Sirc pobegnil celo v Švico in da se je vrnil v Slovenijo po ustoličenju komunistov na oblast. Mnoge intelektualne (psovka) so se vrnile, da bi si s titovci delile posteljo oblasti. Ko so titovci pregledali "rumeno knjižico", ki jo je moralni klatež prinesel iz Švice, so ga porinili v zapor, namesto v posteljo. Njihova rdeča postelja je bila že prepolna intelektualnih (psovka)! Zato je g.Sirc "osrečil" zapad in begunce iz FLRJ s svojo vrnitvijo...

Miloš Ačin-Kosta, Washington.

Urednik KLICA TRIGLAVA sprva tega gornjega pisma ni hotel objaviti zaradi žaljivk, pa ga je vrnil avtorju s prošnjo, da izpusti zmerjanje, nakar da ga bo radevolje objavil. Na to je g.Ačin poslal naslednje pismo:

G.urednik!... Dovolite, da se vsi skupaj vprašamo: kaj me je pripravilo do tega, da sem napisal tako ostro pismo? Meni se zdi, da enostavno dejstvo, da ste objavili tako spačen, žaljiv, popolnoma neresničen - imenujte ga, kakorkoli hočete - članek. Vam se zdi moje pismo preveč žaljivo. Strinjam se. Toda, gospod, ne morem se strinjati s postopkom urednika, ki je objavil cel članek, celo ploho žaljivk tisočev in tisočev padlih borcev. Zakaj g.urednik ni uporabil isto merilo proti časti in imenu deset tisočev sinov Jugoslavije, katere je g. Sirc bestialno napadel? Ali mislite, da je popolnoma moralno in dovoljeno sramotiti tisoče mrtvih, ne pa enega samega živega, in to celo v okoliščinah, kjer ti mrtvi niso z ničemer užalili življenje g.Sirca, medtem ko je taisti gospod njih vse in vse nas preživele borce najdrznejše užalil. Tukaj, vidite, se popolnoma razhajamo, kajti takega stališča g.urednika - stališče, po katerem na eni strani dovoljuje žaljenje pol milijona padlih in živih sinov Ravne gore, a po drugi strani ne dovoljuje žaljivega odgovora tistemu, ki je užalil žive in mrtve - ne morem ne razumeti, ne odobravati, niti reči, da spada v moralne okvire...

Miloš Ačin-Kosta, Washington.

Po prejemu drugega pisma od strani g.Ačina, je urednik obe pismi poslal g.Sircu in mu sporočil, da pisem ne more objaviti brez njegovega pristanka. V odgovoru je g.Sirc prosil urednika, naj objavi žaljivo pismo. Na osnovi tega je urednik obvestil g.Ačina, da bosta pismi objavljeni. G.Sirc, kot stalni sodelavec KLICA TRIGLAVA, pa ima seveda možnost, da v naslednjem odgovori g.Ačinu.

ODGOVOR NA PISMI G.AČINA

Predvsem bi rad opozoril, da mi ni bilo treba zbirati moralnega poguma, da bi pristal na objavo pisem g.Ačina. Nasprotno zdi se mi, da mi objava prinaša v debati zmago vse preveč poceni, ker kaže g.Ačina kot hušnega fanatika, kot najbrž v resnici je. Toda če on vztraja na objavi, ga jaz pač ne morem braniti pred njim samim. Uredništvo mu je že tako in tako napravilo veliko uslugo, ko je črtalo psovke, ker je celotno pismo videti še bolj zaletelo. Dasi ne želim g.Ačinu ničesar slabega, je vendarle morda prav, da o njegovih izpadih razpravljamo, ker mu bo mogoče le postalo jasno, da s svojim fanatizmom samo seje razdor, ko nam ga je najmanj treba.

Namesto, da bi mirno razpravljali o stvareh, ki so se dogajale pred več kot dvajsetimi leti, se skriva za padle borce. Ali se g.Ačin zaveda, da je vsaka razprava nemogoča, če sprejmemo ta njegov ugovor - ljudje so vendar padli na vseh straneh in padli borci še niso dokaz za karkoli. Naj navedem, kaj sem o tem napisal v še neobjavljenem odgovoru na podobne očitke prijatelja S. v KT 263 v pismu datiranem 4.oktobra 1961: "...kolikor se zavedam, še nikoli nisem vrgel kamna v posameznega domobranca ali četnika. Predobro vem, da so bili med njimi mnogi lju-

dje, ki so se junaško borili za moralne vrednosti in ki so bili nesrečni, ko so se znašli v nemogočem položaju, ki ga niso bili krivi oni sami ampak vsemogoče okoliščine. Toda prav isto velja za posamezne partizane. Zato se mi ravno zdi, da bi se ne smeli Slovenci in Jugoslovani več ločiti na domobrance, četnike in partizane, temveč da bi se morali združiti na temelju idej svobode in pravičnosti.

Drugačna je pa storija, če začnemo govoriti o domobranstvu, četništvu in partizanstvu. Nekoč sem napisal v KT, da med vojno v Jugoslaviji ni bilo gibanja, na pripadnost h kateremu bi bil človek res lahko ponosen. S. je očitno prezrl, da štejem sem tudi partizanstvo, sicer mi ne bi očitil, da ignoriram komunistične napake. Ali pa morda misli, da so med vojno delali napake samo komunisti?

Od vsega začetka naj napišem, da so v letih 1941 in 1942 komunisti storili vse, da bi nagnali one, ki se jim niso hoteli podrediti, v roke okupatorjem. In glavni greh domobranstva in četništva je ravno v tem, da se jim je to do kraja posrečilo. Meni je docela jasno, da za ogromno večino domobrancev in četnikov ni bil namen sodelovanja, da bi pomagali Nemcem in Italijanom. To gotovo tudi ni bil namen niti večine vodstva. Toda komunistom je uspelo, da so jih spravili v tak položaj, da so Nemcem pomagali. Nobenega dvoma tudi nimam, da so mnogi četniki in domobranci mislili, da bodo ob primernem trenutku nastopili proti Nemcem in da so celo takrat, ko so nekateri četniki kolaborirali, drugi reševali zavezniške letalce in zbirali podatke za zaveznike. Ta superpolitika je vodila samo do tega, da so okupatorji četnike izkoriščali, a jih obenem skrbno nadzorovali in jih pozaprl, brž ko so opazili, da nameravajo migniti proti njim (gl. aretacije v Batovi palači). Po drugi strani pa so bili četniki sumljivi tudi zavezniškom, ker so vedeli, da se na nekaterih sektorjih bore na strani okupatorjev proti partizanom ali branijo važne okupatorske linije."

ZGREŠEN KONCEPT POLITIKE

Moram priznati, da sem imel težave, ko sem skušal ugotoviti, kaj g. Aćin-Kosta od mene sploh hoče. Zato sem se obrnil na prijatelja, ki je sam ravnogorec, in ki mi je pojasnil, da gre za to, "da jaz na temelju nezadostnega poznanja 'gibanja' in na temelju informacij sumljivega značaja in verodostojnosti (britanski agent) delam zaključke" ter da poznam "nezadostna dejstva o gibanju v Sloveniji (kaj šele v celi Jugoslaviji)". Seveda, nihče ni mogel biti povsod. Ali naj zaradi tega sploh nehamo razpravljati in naj si ne skušamo ustvariti mnenja? G. Aćin nima pojma o Sloveniji, pa se je vendar takoj vtaknil v debato o položaju prav tam. To gre verjetno malo predaleč, toda sploh nikamor ne bi prišli, če bi vsakdo govoril samo o tistem, kar je videl z lastnimi očmi.

Zelo všeč mi je pripomba o 23-letnem smrkavcu, toda če bi se g. Aćin vsaj malo potrudil spoznati dejstva, preden deli sodbe na vse strani, bi morda vedel, da so me vkljub 23 letom odrasli možje čisto resno upoštevali - verjetno na mojo lastno škodo. Sicer pa ne razpravljamo o moji starosti, temveč o mojih poročilih iz Švice, in bi bilo zanimivejše zvedeti, kaj ima g. Aćin pripomniti k njim. Tudi ta poročila niso smela biti moje osebno mnenje, ampak opis mišljenja zunaj. Skoro bi lahko rekel, da so bila v tem pogledu poročila kvečjemu preveč optimistična.

Da bi lahko pošiljal ta poročila, sem po mnenju g. Aćina pobegnul z bojnega polja. Na podobne očitke sem pred petimi leti odgovoril:

"Seveda je 'dajati pametna navodila na terenu' precej bolj riskantno kot 'iz sončne Italije in varne Švice'. Toda prosil bi prijatelja S., naj upošteva, da sem bil jaz sam 'na terenu' do avgusta 1943, da sem se neprestano sestajal, razgovarjal, prosil in rotil, da so me nekajkrat skoro aretirali. Nisem se pa bil pripravljen slepo postaviti pod komando ljudi, ki jim nisem zaupal. Sicer so pa vsi napor na terenu zastonj, če je zgrešen celoten koncept politike...

Čeprav sem bil do 1.1942 bolan, sem še telovadil po obmejnih hribih in si celo zlomil nogo. Drznem si reči, da bi bilo najbrž za borce na terenu, ki so se iskreno borili v katerikoli formaciji, zelo koristno, če bi se več ljudi podalo na pot v 'varno Švico', da bi doma vsaj vedeli, kaj se godi zunaj, in zunaj, kaj se godi doma."

Zelo dvomim, da bi bilo prav mene mogoče odpraviti s tem, da nisem bil informiran. Vsaj ne o položaju v Sloveniji, za katerega gre. Ko sta se 1.1941 polkovnik Avšič in major Novak vrnila iz Mihailovičevega štaba, sta prišla naravnost k dr. Nagodetu, s katerim sem bil jaz - pojasnilo g. Aćinu - v tesnem stiku. Prav tako sta prišla k dr. Nagodetu Mihailovičeva odposlanca sodnik Prekoršek (1942) in Milan Rakočević (1943). Tudi kasneje je major Novak bil še parkrat pri Nagodetu in sem se jaz povrh še drugod sestajal z njim. Poznal sem vrsto vodilnih Mihailovičevih oficirjev (nekateri so v Argentini) in Nagodetov prijatelj sodnik Benedik (sedaj v ZDA) je bil član Mihailovičevega štaba za Slovenijo itd.

Meni je začelo postajati tesno, ko je major Novak omenil, da je treba dobiti orožje z italijansko pomočjo. Začel sem divje protestirati, ko je major Novak v imenu D.M. ukazal o božiču 1942 oficirjem, da morajo sodelovati z Italijani v racijah proti OF. Pomiril sem se, ko sem uspel zaslepiti samega sebe, da so policijske racije samo pesek v oči Italijanom. Spet sem izbruhnil, ko je Novak poslal oficirje na teren in so prvi dezertirali, ko so zvedeli, da jim ni dovoljeno, da bi se borili proti Italijanom in so Italijani celo prišli na pogreb četnika, ki so ga po nesreči ubili. Ko sem prosil bivšega člana Mihailovičevega glavnega štaba, naj mi razloži vse te stvari, mi je rekel, da Mihailovič ni imel nobene kontrole nad posameznimi komandanti, ki so imeli blanco pooblastila, in da je bil italijanski komandant Roatta zavezniški človek.

Jaz 1.1943 tega nisem vedel, a sem bil v vsakem primeru kot moralna vlačuga proti sodelovanju v italijanskih policijskih akcijah, kot 23-letnemu mladeniču se mi je pa v moji nezrelosti zdelo, da taka taktika ne vodi nikamor.

STRPNOST NAMESTO AROGANCE

V Švici sem pisal poslaniku Sturm-Jurišiću, ki me je spravil v zvezo z "angleškim agentom" dr. Englom-Anićem. Zakaj g. Aćin trdi, da je bil dr. Engel angleški agent, ve samo on. Najbrž kot zanešenjak neprijetna dejstva preprosto odpravlja s sveta s tem, da jim obesi primerno označbo po svoji izbiri. Ko bi vsaj trdil, da je bil ameriški, ker je bil kot zagrebški advokat pravni zastopnik RKO v Jugoslaviji. Najbrž je bil Sturm-Jurišić tudi angleški agent, prav tako kot polkovnik Mihić, bivši komandant Primorskega korpusa, ki je bil stalno v Englovi družbi. V vsakem primeru sta mi oba, Engel in Mihić, na moje pritožbe proti Novaku odgovorila, da je bilo "vojaško" toda ne "politično" sodelovanje z Italijani ukazano. Razlike nisem nikoli razumel.

To je bilo pozno 1943 leta in medtem so dogodki v Sloveniji (in verjetno tudi drugod) tekli dalje. Večji del mojih znancev, Mihailovičevih oficirjev, je bil v domobranskih uniformah pod nemško komando. Ko je neki moj prijatelj (sedaj v Argentini) skušal pobegniti, da bi se temu izognil, ga je pravoslavni duhoven v Trstu, pri katerem je iskal zvezo, nagnal nazaj na teren, v Ljubljano. K sreči ni bil med tistimi, ki so jih komunisti 1.1945 pobili, kakor npr. moj znanec Jelko Hočevlar.

Engel in Mihić sta sedaj govorila, da se proti Nemcem nima več smisla boriti. Mihić mi je 6. maja 1944 izjavil: "Treba si je zagotoviti možnost prevzeti oblast, ko pridejo zavezniki." Kako si je to predstavljal ob razvoju dogodkov, kakršen je bil, jaz ne vem.

Jaz sem bil tako "etično gluhi in moralno slepi", da sem ob takih pogovorih samo debelo gledal, končno pa pobral šila in kopita in odšel v Francijo in Italijo, ker sem hotel v vojsko. Namesto tega mi je kraljevski oficir za zvezo v taborišču Ricino pri Neaplju predlagal, naj grem v Rim študirat. V mladostni zaletelosti sem šel rajši v Dalmacijo. Ko sem hotel nazaj, nisem več mogel.

Upam, da zadnji stavek dovolj jasno kaže, da si jaz prav nič ne domišljam, da sem imel vedno prav samo jaz. Če bi bil tako vseveden, da bi mogel imeti vedno prav, si prav gotovo ne bi bil izbral poti, ki me je peljala naravnost v zapor in do uničenja mojega očeta. Niti najmanj ne želim komur koli soliti pameti, rad bi le povedal, da bi nam vsem koristila mera ponižnosti in strpnosti, namesto domišljave arogance proti vsem, ki niso ali niso bili iste ga mnenja v preteklosti, sedanjosti in prihodnosti. Če ne bi vsak trmasto gnal svoje, bi morda le kdaj našli rešitev za naše probleme.

LJUBO SIRC

ALI JE ŠLO ZA JUGOSLAVIJO ?

G.urednik! - Tako vi kot g. Jukić pravite, da je Tito takorekoč rešil Jugoslavijo, ki da je bila zaradi Rankovića in Ozne v nevarnosti. G. Jukić celo trdi, da je "Jugoslavija zajadrala na pot anarhije in razsula", ker Rankovičeva struja ni več poslušala niti Tita; celo državljanska vojna naj bi bila mogoča še za časa Titovega življenja. Sklepam, da g. Jukić misli s tem reči, da bi lahko prišlo do državljanske vojne še pod komunistično oblastjo.

Tega enostavno ne razumem. Po eni strani vpijemo o komunističnem nasilju v Jugoslaviji, ki ljudem ne da svobode, po drugi strani pa naj bi vsak delal, kar bi hotel in bi vse razpadalo. Nad čem naj se pritožuje emi-

gracija, nad nasiljem ali nad anarhijo v Jugoslaviji? Nad obojim se ne more, ker po mojem mnenju eno izključuje drugo. Ali res mislite, da bi prišlo do razsula, če bi se Ranković dokopal do oblasti s pomočjo Ozne? Meni se zdi, da bi bile posledice oblasti Ozne res katastrofalne, toda baš v nasprotnem smislu. Pomenile bi centralizem, hujšo diktaturo, policijski teror in gospodarsko stisko. Za radi nasilja bi se malokdo upal pisniti proti režimu, kaj šele rovariti proti njemu. Nekaj procesov bi priredili, nekaj sto ali tisoč bi jih pobili, nekaj deset tisočev bi jih pozaprl, pa bi ostali v strahu zaprli usta in si ponižno zategnili pasove, ker bi bila gospodarska stiska najbrže huda. Nihče se ne bi upal brenkati na separatistične strune, ker bi mu sicer Ozna hitro zavila vrat. Seve-

da bi Hrvati v inozemstvu tulili, da Jugoslavijo terorizira srbski centralizem, a bi imeli le nekoliko prav, ker bi se med Oznaši tudi Hrvati in vse druge narodnosti udejstvovali prav tako zverinsko kot Srbi; saj vemo iz vojnih in prvih povojnih let, da so tega zmožni. Država bi bila trdna kot Nemčija pod Hitlerjem. Bila bi enotna v strahu in trepetu. Kako neki bi prišlo do državljanske vojne? - Š. T.

DR. ERLICHOV PREDLOG:

G.urednik! - V Klicu Triglava št. 326 ste objavili dopis g. Cirila Žebota pod naslovom "Podtalna slovenska vlada", v katerem sta dve stvari, ki zaslužita komentar.

G. Žebot piše, da je pok. profesor dr. Erlich sestavil teoretični osnutek za povojno zvezo držav slovanskih narodov od Poljske do Bolgarije. Ker sem sam pristaš politične povezave med slovanskimi narodi - potem ko se otresejo komunističnega jarma seveda - je to, kar odkriva g. Žebot, zame prijetno presenečenje. Nisem namreč vedel za omenjeni dr. Erlichov načrt.

Zanima me, ali je v tej politični kombinaciji dr. Erlich upošteval Jugoslavijo. To iz sestavka g. Žebota ni razvidno, pa bi ga prosil za pojasnilo.

Druga stvar je "razsulo" Jugoslavije.

Jugoslavija se leta 1941 ni razsula; bila je le okupirana po sovražniku, pred katerim je njena vojska kapitulirala. Politično-upravne spremembe, ki so potem sledile na ozemlju okupirane Jugoslavije, ne morejo biti dokaz

za "razsulo", ker niso nastale po volji narodov, ki sestavljajo Jugoslavijo, marveč po sili okupatorja. Vse politične spremembe pod okupacijo za časa vojne pa imajo značaj začasnosti. Lahko postanejo dokončne, če se vojna konča z zmago okupatorja, kar pa se v našem primeru ni zgodilo.

Da se Jugoslavija leta 1941 ni razsula, pričajo tudi naslednja dejstva:

1) Oboroženi odpor, ki ga je začel proti okupatorju polkovnik Draža Mihailović takoj po kapitulaciji, je od začetka do konca nosil ime "Jugoslovanska vojska v domovini" in se je bojeval pod jugoslovansko zastavo.

Tudi komunistični oboroženi oddelki, ki so se pojavili na jugoslovanskem ozemlju potem ko je Nemčija napadla Sovjetsko zvezo, in so v začetku ponekod kazali nagibanje k separatizmu, so pozneje začeli propagirati "Federativno ljudsko republiko Jugoslavijo".

2) Jugoslovanska vlada, ki je delovala v svobodnem svetu od dneva kapitulacije pa do jeseni leta 1944. Tedaj je v Beogradu bila formirana nova jugoslovanska vlada da Šubašić-Tito, ko je Jugoslavija bila delno še okupirana.

3) Jugoslovanska diplomatska predstavništva, ki so obstojala ves čas vojne ne samo v zavezniških in prozavezniških državah, temveč tudi v nevtralnih, kakor npr. v Švici in pri Sveti stolici.

Govoriti o razsulu Jugoslavije leta 1941 je torej nepravilno. - RADIVOJ RIGLER

★

Zagata

Spet enkrat priobčam dvojce pisem uredniku, s katerih objavo se nekateri bralci najbrže ne bodo strinjali. Nasprotovali ji bodo zaradi njunega sloga. Priznati moram, da sem ob takih pismih v zagati. Po eni strani priznavam vsakomur polno pravico, da se ne strinja s članki in mnenji, objavljenimi v našem listu, in da svoja nasprotovanja tudi objavi. V uredništvu si namreč predstavljamo, da je kresanje nasprotnih mnenj zdravo in za demokracijo potrebno. V slovenskem in jugoslovanskem tisku na sploh je vse preveč enoličnosti in nestrpnosti, ko vsak trobi samo v svoj rog in drugemu ne pusti do besede. V našem listu pa so različna mnenja dobrodošla, ker mislimo, da je pošteno in trezno razlikovanje v glediščih popolnoma naravno in ga je treba spoštovati. Prav s tem pa zadenemo na drugo stran. Če nas vodi strpnost in spoštovanje do nasprotnih mnenj, vendar ne moremo objavljati pisem, ki so nestrpna, nevljudna in naravnost surova. S takim objavljanjem bi vendar nasprotovali lastnim načelom, za katera bi se radi zavzemali. S takimi pismi ne podpiramo svobodne razprave, ampak podpihujemo zmerjanje. Zmerjanja pa je povsod po svetu in tudi med nami vse preveč, saj ga nekateri uporabljajo namesto dostojnega razpravljanja.

Tako sem kot urednik nasajen na rogove dileme. Če ne objavim, mi očitajo pristranost in zatiranje nasprotnega mnenja. Če objavim, mi očitajo nesramnost in podpiranje prostaštva. Pri tem se nihče ne zmeni, kakšno je zares mnenje uredništva, ki je izraženo samo in izključno v uvodnikih. Tokrat sem se spet odločil, da prizadeto pismo objavim, toda izpustil sem spotikljive besede. Zdi se namreč, da pismo lahko služi za vzgled, kako naj ne bi pisali. Če bo koga odvrnilo od podobnega pisanja v bodoče, bom zelo vesel. Z nevljudnostjo pisec namreč sam sebe predstavi v slabi luči in tako hote ali ne hote umaže tudi mnenje, katero zagovarja. S psokami pljuje v lastno skledo, ker odvrta tudi tiste brave, ki bi ga sicer podprli. S takim izbruhom torej ne rani svojega nasprotnika ampak le samega sebe. Naučiti se moramo treznega in mirnega razpravljanja in se odvaditi, da nam prekipi jeza ob vsakršnem nasprotovanju.

UREDNIK

POD ČRTO:

- Gradbeno podjetje "Tehnika", ki je pred slabimi desetimi leti zgradilo specialistično polikliniko v Ljubljani, je položilo kanalizacijske cevi tako, da so odpadne vode in fekalije zamakale nepodkletena tla pod polikliniko. Stavba se zaradi tega rahlo pogreza in je bolj razdejana kot če bi poslovala že pol stoletja ali več. (DELO, 6. maja '66.)

"Širile so se tudi govorice, da so posamezni voditelji 'kardeljenci' in da so takšni ljudje v Srbiji in federaciji. Kardelja so označili za človeka, ki vodi politiko, ki ni v interesu Srbije," je izjavil med drugim tajnik Zveze komunistov Srbije Jovan Veselinov na seji centralnega komiteja v Beogradu, ki je obravnaval zaključke brionskega plenuma in delovanje UDBE pod Rankovićevim vodstvom v Srbiji. "Ti ljudje niso hoteli videti, da vodi tovariš Kardelj po politiko demokratičnega razvoja novih družbenih odnosov."

Veselinov je ugotovil, da je Ranković uveljavljal svojo politiko preko oblasti nad ljudmi in da je imel spisek ljudi, katere je hotel bodisi izolirati bodisi vtihotapiti v republiške in zvezne organe. Rankovićeva frakcija je širila za skrbjenost o položaju Srbije v Jugoslaviji. "Ta skrb ni bila samo na ulici, marveč tudi med nami. To se je pokazalo v raznih razpravah, ki so potekale v zveznem izvršnem svetu, na republiški ravni itd. Poglejmo, o čem smo govorili tudi mi v izvršnem komiteju, pa boste čutili ves ta vpliv na nas, na naša vodstva in na posameznike, pa boste čutili prav nacionalistično obeležje te prakse," je dejal Veselinov. Ranković si je prizadeval degradirati republiško vodstvo, da bi bilo vodstvo v njegovi senci.

Posledica tega pritiska je bila, je dejal Dragi Stamenković, "da včasih na naših sestankih člani CK samo sedijo kot občinstvo, nato pa odidejo na hodnik in povedo kar mislijo." Izvršni komitej je prevzel vso oblast in člani CK ni so bili niti vprašani za mišljenje. Izvršni komiteji so imeli v rokah vso kadrovsko oblast in so postavljali člane na različne funkcije v skladu s priporočili UDBE. "Ker je bilo tako, nekateri ljudje niso hoteli govoriti, saj bi to lahko vplivalo na njihovo kadrovsko postavitev. Ostali smo," je dejal Stamenković, "brez odkritih, načelnih razprav, brez borbe mnenj pred začetjem politike in stališč."

Toda izjavljanje ni bilo prav nič boljše od molčanja. Komisija CK Srbije, ki je preiskovala delovanje Rankovićeve frakcije v republiki, je ugotovila, da je UDBA "nekaterim zamerila, ker so se nad čim navduševali, drugim pa ker so to kritizirali. Enim je zamerila, ker so premalo izpovedovali svoja gledišča in mnenja, drugim pa, ker so bili zaprti in ker so sramežljivo govorili, kaj mislijo." Komisija je obvestila plenum centralnega komiteja, da so organi državne varnosti na razne načine, z zasledovanjem, evidenco, kontrolo ali fabriciranjem obrekovalnih informacij osumili veliko članov CK ZKJ in CK ZK Srbije, veliko članov vlade ter številne zvezne, republiške, pokrajinske, okrajne in občinske funkcionarje. "Pri tem je zelo važno povedati," pravi komisija, "da so te tovariše osumili sodelovanja s tujimi obveščevalnimi službami." Na Kosovu in Metohiji je UDBA vzela na muho celo vrsto vidnih Šiptarjev, da bi jim preprečila povzpeti se v republiške in zvezne organe. Čim bolj si je Zveza komunistov prizadevala, da bi Šiptarji dobili razne položaje izven Kosmeta, "tem bolj so varnostni organi polnili arhive, razširjali sezname in vse te ljudi razglašali za sovražnike Jugoslavije in socializma," je v svojem govoru dodal Jovan Veselinov.

"V takem vzdušju se je nudila posameznikom možnost za osebne obračune in za ustvarjanje vzdušja splošnega strahu," je izjavil šiptarski član CK Ali Šukrija. "Zlasti hude posledice so bile pri ljudeh, ki so zvedeli, da imajo o njih dosjeje. Nekateri funkcionarji so celo mislili na samomor, ker niso mogli vzdržati, čemu jim ne povedo, zakaj so bili premeščeni ali kaznovani." (Beograjska POLITIKA poroča, da je UDBA v zadnjih letih likvidirala 33 Šiptarjev.)

'PARTIJA NI NIKDAR KRIVA'

Brionski plenum se je vršil o pravem času. Komisija CK Srbije je ugotovila, da so "Ranković, Stefanović in Lukić ocenili, da postajajo družbene razmere v deželi neugodne za njihove namene in da morajo zato delati hitreje. Bližal se je čas rotacije in po njihovi presoji se je povečala potreba, da učinkoviteje vplivajo na predvideni premik kadrov v Srbiji."

Nekoliko manjši pritisk od pritiska na Kosmetu se je vršil tudi v Vojvodini na člane madžarske narodne manjšine in celo na Makedonce v sami Makedoniji. Komisija je navedla nekaj groženj, ki jih je izrekel Života Savić, nedavni republiški sekretar za notranje zadeve, ob priliki svojega obiska v Makedoniji, toda Savić je v svojem zagovoru na plenumu dejal, da so bile to le politično nedolžne šale in da obžaluje, če je kateregakoli izmed svojih tovarišev užalil.

Glavni bes plenuma se je znil na svoječasnega republiškega sekretarja za notranje zadeve Vojina Lukića, ki je izrazil mišljenje, enako kot Života Savić, da "smo imeli take koncepcije in tak sistem organizacije službe, ki že po svoji naravi poraja birokratizem in najrazličnejše deformacije." Plenum te kolektivne krivde nikakor ni hotel sprejeti in Bora Pavlović je obema zabrusil: "Če mislijo (Ranković, Lukić, Savić, in drugi), da so delali v duhu boja za socializem, potem je jasno, da mi in oni nimamo v mislih iste socialistične družbe, istih socialističnih odnosov

in odnosov med ljudmi. Oni govorijo o nekakšnem socializmu svoje vrste, o taki obliki kontrole, da bodo oni in varnostna služba sila nad družbo. Zveza komunistov pa nikoli ni kaj takega mislila."

Plenum je nato izključil iz CK ZK Srbije in Zveze komunistov tako Vojina Lukića kot Životo Savića. Na predlog Spasenije Babović pa je sprejel zahtevo, ki jo je poslal centralnemu komiteju ZKJ, da se iz Zveze komunistov izključi tudi Aleksandar Ranković. Med drugimi ukrepi je tudi priporočilo, da ustrezne državne komisije in organi varnostne službe ugotovijo, za koga se vodijo dosjeji, da pregledajo te dokumente in osvobodijo ljudi neutemeljene ga dvoma in nezaupanja.

STARA UDBA V NOVI OBLEKI

Komisija zveznega izvršnega sveta za reorganizacijo službe državne varnosti je pripravila predloge, ki jih bo poslala zvezni skupščini v obravnavo. Po teh predlogih naj bi bila UDBA "specializirana strokovna služba, ki se bo borila s svojimi specifičnimi oblikami proti sovražni dejavnosti, ki poteka organizirano in s tajnimi sredstvi in metoda mi." Pri tem se mora opirati na pomoč občanov, "vendar pa bo morala biti posledica tega sodelovanja zgolj prostovoljnost, patriotizem in socialistična zavest." Doslej ta osnova očitno ni bila niti prostovoljna niti ni imela kake zveze s patriotizmom in socialistično zavestjo.

V novi organizaciji naj bi imela UDBA "znatno zmanjšano izvršilno oblast." Preiskavo v predhodnem postopku bi lahko vršilo v bodoče samo sodišče. Tako bi se UDBA lahko bolj orientirala "na izpopolnjevanje svojih strokovnih in tehničnih metod ter sredstev pri zbiranju podatkov in obvestil za odkrivanje in preprečevanje sovražne dejavnosti posameznikov, skupin in organizacij, kakor tudi tujih obveščevalnih služb ali politične emigracije, vseh, katerih aktivnost je usmerjena k spodkopavanju z ustavo določenega družbenega razvoja". Predpisi naj bi tudi določili delovna mesta v državnih, delovnih in drugih organizacijah, ki bi jih "zaradi posebne zaupnosti dela," ki ga opravljajo, UDBA morala posebej zaščititi. Iz tega jasno sledi, da bo samoupravljanje v teh organizacijah tudi v bodoče kršeno v imenu višjih ciljev - zavarovanja komunističnega režima, za katerega je ustava japonski jojo.

Predlogi komisije so očitno tudi upoštevali pritožbe o dosedanjem vmešavanju "zvezne UDBE" v delo republiških Udbic, pa določajo, da bo "varnostna služba zveznega sekretariata lahko neposredno zbirala podatke in druga obvestila iz svojega delokroga takrat, ko bo šlo za zadeve posebnega pomena za vso državo." Istočasno pa predlaga komisija, naj bi zvezna UDBA "koordinirala delo v posameznih republikah in nadzorovala delovanje republiških služb, zlasti glede njihovega delokroga, sredstev in metod. Prav tako bi lahko izdajala navodila za opravljanje nalog in po slov, kadar bi bilo to posebnega pomena za varnost dežele" (beri: režima). Zvezni sekretar za notranje zadeve bi izdajal obvezne instrukcije za delo varnostne službe v republikah. V skupščini bi obstajalo tudi posebno telo, pred katero bi lahko klicali Udbine funkcionarje, da odgovore na gotova vprašanja. V tem naj bi obstajala potem "družbena kontrola", ker se Udbini funkcionarji pred tem organom ne bi mogli izgovarjati s čuvanjem službene skrivnosti.

Komisija CK ZKJ za reorganizacijo in razvoj Zveze komunistov je pripravila predloge za reorganizacijo, po katerih bodo odpravili funkciji generalnega sekretarja in sekretarja CK, uvedli pa predsedstvo CK s predsednikom na čelu, ki ga voli CK. Medtem ko se bo predsedstvo bavilo z ideološkimi vprašanji družbe in ZK, se bo izvršni komite omejeval na organizacijska vprašanja. Oba organa bosta pripravljala snov in predloge za zasedanja CK. CK bo formiral stalne komisije za posamezne probleme. Ta reorganizacija bo veljala tudi za republiška vodstva.

Profesorja Mihajla Mihajlova iz Zadra so obsodili na devet mesecev ječe, češ da je širil laži o Jugoslaviji, ko je trdil, da je totalitaristična država. V obrazložitvi sodbe je rečeno, da je Mihajlov širil te laži, da bi si pridobil gmotne koristi - t. j. denar za članke, ki jih je objavljajal v tujini. Ta denar so mu zaplenili (okrog 2.000 N di narjev). Ker je bil popreje samo pogojno obsojen, so mu sedaj dodali še tri mesece, tako da je bil obsojen na eno leto zapora. Prepovedali so mu tudi javno delovati eno leto po izdržanju kazni. Mihajlova so aretirali dejansko

še le potem, ko je javno napovedal sestanek, na katerem je hotel s somišljeniki ustanoviti opozicijski časopis. Aretirali so tudi njegovega prijatelja zagrebskega profesorja Betinića, medtem ko je prof. Čolak pobegnil v Italijo in zaprosil za politični azil.

TUJI GOSTI: Jugoslavijo so uradno obiskali norveški kralj Olaf V, Brežnjev, Ulbricht, indonezijski zunanji minister Malik in francoski zunanji minister Couve de Murville. Ob priliki Brežnjevega obiska sta ugledna londonska časopisa 'Observer' in 'Sunday Times' pisala, da je Ranković pošiljal poročila sovjetski obveščevalni službi.

ZVEZA Z VATIKANOM: Za odposlanca jugoslovanske vlade pri Sveti stolici je bil imenovan Vjekoslav Cvrle, predsednik verske komisije SR Hrvatske.

LETALSKA NESREČA: Pri Brniku se je ponesrečilo angleško potniško letalo, ki je iz neznanih vzrokov letelo prenizko pri spustitvi na letališče. V nesreči je izgubilo življenje 98 angleških turistov. To je prva nesreča, ki se je pripetila pri tem letališču. **IVAN STANIČ**

KULTURA IN OMIKA

TRI ČETRTINE DIREKTORJEV OSNOVNO- ŠOLCEV - ŠTUDIJ IZGUBA ČASA

Jugoslovanski zvezni zavod za statistiko je zbral zanimive podatke o takozvani reelekciji direktorjev. V večini slučajev so podjetja izbrala stare direktorje, le 19% je izvolilo nove. Statistika kaže, da imajo v Jugoslaviji kot celoti novo imenovani direktorji boljšo šolsko izobrazbo; polovica (46%) višjo ali visoko šolsko izobrazbo, med po novno imenovanimi pa le 22%. Odstotki za Slovenijo so 24% za nove direktorje, za ponovno imenovane pa 15%. Pravijo da je v Sloveniji na ta rezultat vplivalo dejstvo, da je statistika v Sloveniji bila popolnejša in da je zajela tudi najmanjša podjetja, kjer so zahteve glede kvalifikacij direktorjev manjše.

RUSSELLOVI SODNIKI

Med člani sodišča proti vojnim zločinom v Vietnamu, katerega je sklical v Parizu znani angleški filozof in matematik grof Bertrand Russell, je tudi avtor Titove biografije in bivši Džilasov prijatelj Vladimir Dedijer. Nanj je naslovil v ljubljanskem DELU odprto pismo meni neznan akademski slikar Dore Klemenčič-Maj. Slikar citira Rousseauja in v naprej hvali "ostro obsodbo", ki jo bo sodišče izreklo proti Amerikancem zaradi zločinov v tej nesrečni azijski deželi. Slikar s tem daje na znanje Dedijeru, kako mora na sodišču "soditi" in kaj si drugi napredni jugoslovanski kulturni ustvarjalci želijo, da bi na sodišču govoril. Tak način sojenja bo odn. bi moral zelo presenetiti grofa Russella, kajti v Angliji obstoja praksa, da nekdo ni kriv vse dotlej, dokler se mu krivda ne dokaže. Krivdo pa je možno dokazati samo z dokazi, ne pa s tem, da gotovo število kulturnih ustvarjalcev sto pi v stik s sodnikom in mu pove, kakšno sodbo naj izreče.

ŠOLSTVO: Predstavniki štajerske vlade iz Gradca v Avstriji so imeli poleti pogovore z zastopniki občine v Murski Soboti o štipendiranju pomurske mladine na soboški srednji šoli za zdravstvene delavce. Štajerske oblasti so bile pripravljene v celoti kriti stroške šolanja, vključno ustrezen znesek za življenjske in druge potrebe dijakov, in to v avstrijskih šilingih (zelo važno za naše gospodarstvenike!). Razen pogoja, da bi morali štipendisti prebiti na delu v tujini razdobje, ki bi bilo enako času šolanja, ostale obveznosti še niso poznane.

Kmetijsko-živinorejska šola v Poljčah pri Begunjah je letos vpisala učence samo v drugi letnik. Ko bodo ti prihodnje leto končali šolanje, bo šola ukinjena. Vzrok je v slabi zasedbi. Čeprav ima prostora za 55 učencev, je bilo v zadnjih letih povprečno le 20 do 30 gojencev na

leto. Naslednje leto bodo v to šolo preselili učence iz osnovne šole v Begunjah, katere zgradba je že 160 let stara in podvržena stalni kritiki begunjskih občanov.

V Tacnu pri Ljubljani je bil v drugi polovici avgusta informativni kulturno-prosvetni seminar za učitelje in profesorje, ki poučujejo na slovenskih šolah v Trstu.

KNJIŽNI TRG: Čitatelj DELA iz Kopra protestira, ker čitajoča publika v Sloveniji ne more dobiti zbranih Cankarjevih del. Cankarjeva založba je začela izdajati pisateljstva izbrana dela 1.1951 in to v desetih knjigah, vendar so vse razen zadnjih dveh že davno razprodane. Nato nam čitatelj daje vpogled v pomoč, ki jo zamejski Slovenci nudimo slovenski knjigi doma. Pravi namreč: "Danes je že prava redkost dobiti vseh deset knjig, in če te ostanejo za kakim pokojnim profesorjem ali ljubiteljem lepe knjige, jih Slovenci iz zamejstva takoj kupijo."

Gorenjska turistična zveza je izdala zelo mikavno turistično karto Gorenjske v slovenščini, angleščini, italijanščini in nemščini, ki bo zelo koristila motoriziranim turistom. Na karti so označeni gradovi, žičnice, planinske kočice in podobno.

V založbi Jugoslovanskega leksikografskega zavoda v Zagrebu je izšel prvi zvezek druge izdaje splošne enciklopedije. Izdaja obsega sedem zvezkov.

STIKI S TUJINO: Oxford University Press v Londonu je v zbirki "The World's Classics" izdal ličen izbor jugoslovanskih novel in črtic. Dela je izbral in prevedel Svetozar Koljevič, ki je tudi napisal uvod. Koljevič je profesor angleške literature na univerzi v Sarajevu in je delo za knjigo sad njegovega dveletnega bivanja na univerzi v Bloomingtonu v Indiani, ZDA. Slovence zastopa jo v knjigi Cankar, Miško Kranjec in Kosmač.

V Portlandu v ZDA so meseca avgusta odprli razstavo modernega jugoslovanskega slikarstva.

V brazilskem mestu Belo Horizonte so imeli razstavo jugoslovanskih srednjeveških fresk.

Na mednarodnem festivalu karikature v Montrealu (Kanada) so bili nagrajeni trije Jugoslovani. Med njimi je bil tudi Ljubljčan Remigij Bratož.

Pretekli mesec se je vršil v Zagrebu šesti mednarodni festival študentovskih gledališč.

JUBILEJI: Sedemdesetletnico je slavil slikar akademik Gojmir Anton Kos.

Sredi avgusta je imel Slovenski oktet ob svoji petnajst letnici jubilejni koncert v ljubljanskem Magistratu. Oktet je imel od 1.1951 že čez tisoč nastopov v 257 krajih doma in na tujem.

Proslave stoletnice Jugoslovanske akademije znanosti in umetnosti (v Zagrebu) se bodo razen predstavnikov akademij in univerz iz Jugoslavije udeležili tudi predstavniki kakih 450 nacionalnih akademij, univerz in drugih ustanov iz raznih krajev sveta.

SPECTATOR

Letošnje poročilo OECD o Jugoslaviji

Zaradi posebnega položaja, v katerem se nahaja Jugoslavija po opustitvi centraliziranega planiranja in uvajanju vedno več elementov tržišča, vzbujajo vsakoletna poročila pariške gospodarske organizacije "kapitalističnih" držav o jugoslovanskem razvoju dosti pozornosti. Letošnje poročilo komentirajo vsi vodilni časniki. Splošno mnenje je, da je ocena zelo optimistična, kar utegne biti delno namerno, ker želi OECD speljati druge vzhodnoevropske države na jugoslovansko pot. To je treba le pohvaliti, saj so reforme zadnjih desetih let prinesle gospodarstvu v Jugoslaviji dokajšnjo sprostitev.

Glavna pomanjkljivost gledanja OECD je najbrž, da premalo upošteva posebnost dosedanjega jugoslovanskega razvoja in zatorej meri z vatli, ki so primerni predvsem za normalna tržišna gospodarstva, ki niso dedno obremenjena s "političnimi investicijami". Na široko poročilo razpravlja o pretirani ekspanziji povpraševanja, medtem ko sploh ne omeni skrotovičene strukture proizvodnih kapacitet. Cene so se res ustalile, vendar preprosti zato, ker je država nehala izdajati ogromne količine novega denarja za financiranje državnih izdatkov in novih investicij. Toda koliko je to že pomagalo k pospešeni proizvodnji dobrin, po katerih je glavno povpraševanje?

Zaloge so po objavljenih številkah leta 1965 in 1966 naraščale bolj kot kdaj. OECD pravi, da gre za izpopolnjevanje zalog potrebnih za normalno produkcijo. Ali more biti to res, ko je porast zalog leta 1964 znašal skoro 20% narodnega dohodka, naslednje leto pa očitno še bolj, če so zaloge v industriji - porasle leta 1965 za 16% v primerjavi s 4% v letu 1964 lahko vodilo? Poročilo sicer skuša analizirati sestav zalog, vendar številke niso ravno prepričljive.

Ob koncu nakazuje poročilo probleme, ki jih mora jugoslovansko gospodarstvo vodstvo še rešiti: težavnost kalkuliranja, če prejemi niso v naprej določeni; težavnost pravičnega usmerjanja investicij, če je glavni del sredstev prepuščen podjetjem, pa ni tržišča kapitala in je delovanje bančne mreže negotovo in pretirano vezano na podjetja; nevarnost monopolističnih tendenc ob premajhnem tržišču za obseg modernih podjetij. Proti temu bi lahko pomagala sprostitev uvoza, toda ali si to Jugoslavija lahko privošči, ne da bi prej sanirala podjetja, ki niso konkurenčna?

L.S.

KLIC TRIGLAVA

Uredništvo: 76 GRAEME ROAD ENFIELD MIDDX Tel.: ENfield 5097
Uprava: BM / TRIGLAV LONDON W.C.1.

KLIC TRIGLAVA je politično neodvisen list, ki izhaja enkrat na mesec. Izdaja ga SLOVENSKA PRAVDA, združenje svobodnih in demokratičnih Slovencev. Njeno mnenje predstavljajo le članki, ki so podpisani od izvršnega odbora. Urejuje Dušan Pleničar.

Enoletna naročnina:

Anglija:	1.4.0	Finska:	10.-	Nemčija:	13.-
Argentina:	500.- (1100.-)	Francija:	12.-	Švedska:	15.-
Avstralija:	1.10.0 (£A 3)	Italija:	2000.-	Urugvaj:	50.- (110.-)
Avstrija:	40.-	Kanada:	3.50 (\$ 7.00)	U.S.A.:	3.50 (\$ 7.00)

Naročnina za letalsko dostavo je navedena v oklepajih.

Poverjeniki:

Avstralija: Pavla Miladinović, 12 Oxford Road, Ingleburn, N.S.W.

Italija: Saša Rudolf, Via Verniellis 24, Trieste 316

Južna Amerika: Boris Kresnik, 1346 Calle Mariano Acosta, Mar del Plata
Buenos Aires z okolico: Franc Oblak, Mendoza 5663, Buenos Aires

Sev. Amerika: Tine Kremžar, 11047 - 110 St., Edmonton, Alta., Kanada

Skandinavija: Jože Rozman, Ristolantie 3 A 8, Helsinki, Finska